

ניסן התשפ"ב
אפריל 2022

הסכם עם שמשון

מבצעי ההעפלה שנוהלו בידי המוסד לעלייה ב', העלו את בעיית הפליטים היהודים לראש סדר היום הבין-לאומי, והיו בין הגורמים שהובילו להעברת בעיית ארץ-ישראל לידי האו"ם ולהקמת מדינת ישראל.

הקשר למבצעי ההעפלה (שכינויים היה בתחילה מפעל ב' – מפעל 'בן-שמעון') היה תחום פעילות מרכזי של שירות הקשר ב'הגנה'. ספינת המעפילים הראשונה שבה הופעל קשר רדיו דרומי הייתה 'אטרטו' א', שהפליגה מאיטליה לארץ בנובמבר 1938 כשעל סיפונה 300 מעפילים.

פעילות ההעפלה פסקה במהלך שנות מלחמת העולם, פעילות המוסד לעלייה ב' הייתה מצומצמת, והתמקדה בארצות הבלקן וביעלייה יבשתית ממדינות ערב ומאיראן. בשלהי שנת 1940 נוצר 'נתק' בין המוסד לעלייה ב' ושירות הקשר.¹

פעילות ההעפלה חודשה בשנת 1945, בתום המלחמה באירופה. אז נערך סיכום בין המוסד לעלייה ב' ושירות הקשר ("המחלקה הכללית בארץ"), בכותרת "הסכם עם שמשון", המצורף כאן בנספח, וענייני הקשר של המוסד לעלייה ב' חזרו לסמכות ראש שירות הקשר.²

ספינת המעפילים הראשונה שהגיעה ארצה לאחר מלחמת העולם הייתה 'דלין', שהפליגה מאיטליה לארץ באוגוסט 1945, כשעל סיפונה 35 מעפילים. עד להקמת מדינת ישראל הוברחו כ-300,000 פליטים יהודים דרך גבולות למחנות עקורים באירופה, כ-70,000 מעפילים הפליגו ארצה ב-65 ספינות מעפילים וכ-12,000 מעפילים הגיעו ארצה ב'עלייה יבשתית' ממדינות ערב ומאיראן.

שירות הקשר הקים רשת תחנות קשר רדיו לשירות המוסד לעלייה ב'. קשר מחתרתי חשאי זה היה חיוני לפעילות המוסד לעלייה ב', ואיפשר את הלוגיסטיקה המורכבת של מבצעי ההעפלה (לינה, מזון, ביגוד, הסעות, מעבר גבולות, ניהול מחנות, רכש וציוד ספינות, מבצעי בריחה והעפלה), במאבק מתמיד עם הבריטים, שפעלו כדי לסכל את פעילותו.

בשירות המוסד לעלייה ב' היו 219 'גדעונים' – אנשי שירות הקשר, כשליש מהם נשים. 77 מהם פעלו על ספינות מעפילים, חלק מהם השתתפו בכמה הפלגות. כולם היו מתנדבים שפעלו במסירות, בדבקות ובתנאים קשים במיוחד. באמצעים דלים הוקם קשר חובק עולם שאִפשר פיקוד ושליטה על מבצעי ה'בריחה', ההעפלה והרכש. קומץ טכנאים בנה יש מאין מכשירי קשר; אלחוטנים הוכשרו

¹ מוניה אדם טען כי ה'נתק' נוצר עקב "חשבונות... שהלכו ותפחו מעבר לסביר". מוניה אדם, **קשר אמיץ, מעלילות שירות הקשר של ה'הגנה'**, עורך: גרשון ריבלין, הוצאת משרד הביטחון – ההוצאה לאור, תשמ"ז – 1986, עמ' 180.

² יעקב ינאי (יאן), בכינויו החשאי 'שמשון', נתמנה לראש שירות הקשר בנובמבר 1945.

והתאמנו ; אנשי צופן הכינו כתבי סתר ; הוקמו והופעלו תחנות רדיו חשאיות בארץ, באירופה
ובמדינות ערב (תחנה רדיו חשאית בבגדד פעלה עד שנת 1951).

אל"ם (בדימוס) דניאל רוזן

ההסכם עם שמשון

- 1
2
- 1 / הרשת באירופה מתנהלת מבחינת שרות על ידי המחלקה הכללית בארץ.
- 2 / באירופה יתמנה מרכז מטעם המחלקה.
- 3 / למרכז כפיפות כפולה:
א. למוסד המרכזי המנהל את העניינים באירופה.
ב. למחלקה בארץ.
- 4 / המוסד המרכזי באירופה יקבע את הצרכים בתחנות, את מקום התחנות, ואת הצרכים בגדעונים ללוי, ואת ענייני כשחון התחנות.
- 5 / המחלקה תקיים את התחנות, תקבע את העובדים, תנהל את המעבדות, תנהל את הדרכת העובדים.
- 6 / כל הגדעונים הנשלחים לאירופה עומדים לרשות המרכז מטעם המחלקה. הוא אחראי לקביעת מקומו של כל אחד מהם לאימונו ולטפול בו.
- 7 / המחלקה מכינה עובדים ומעבירים לחו"ל בהתאם לצרכים הנקבעים ע"י המוסד המרכזי באירופה.
- 8 / על יד המרכז יהיה חבר עובדים לצרכי ארון, עבודת מעבדות, פקוח, בהתאם לצורך.
- 9 / בכל ארץ, בה נמצאת או תקום תחנה, יתמנה על ידי המוסד המרכזי באירופה איש-ממנה על התחנה מבחינה עניינית. עליו הדאגה לקביעת מקום, סדרי זהירות וכו'.
- 10 / לעובדי התחנות בארצות כפיפות כפולה.
א. לממונה בארץ הזאת מטעם המוסד המרכזי.
ב. למרכז המחלקה.
- 11 / תקציב מרכזי יועמד לרשות המחלקה לתקופה מסוימת, בהתאם לצרכיה שיקבעו. תקציב זה יהיה שרון בדיקה במדה שישלח על המחלקה תפקיטים נוספים. כתחומי התקציב רשאית המחלקה לעבוד מבלי להזדקק לאשורים נוספים.

א.2